

GUIDE TILL UPPHANDLARE

Minska klimatpåverkan genom att ställa krav på insamling av plastgolv

Bild: Tarkett

Denna guide är framtagen inom projektet Cirkulära plastgolv, som finansieras av Naturvårdsverket.

Projektparter: IVL Svenska Miljöinstitutet, Golvbranschen, Tarkett AB, Forbo Flooring AB, AB Gustaf Kärs.

Text: IVL Svenska Miljöinstitutet, med input från projektparterna.

Utformning: IVL Svenska Miljöinstitutet, 2020.

Rapportnummer: C473 **ISBN:** 978-91-7883-146-3

Återvinning av plastgolv minskar klimatpåverkan

Byggsektorn har stor klimatpåverkan, men den kan minska genom ökad återvinning av avfallet. Plast är bland det byggavfall som återvinns minst. Det går att förändra – genom att göra rätt redan vid upphandlingen.

Av all plast i byggnader är materialen som används till golv tyngst. Under 2018 lades totalt 18 000 ton plastgolv i Sverige, vilket är en fjärdedel av alla golv. Vid läggningen kan uppåt en tiondel av materialet bli spill, exempelvis när man skär rent längs kanterna.

Golvindustrin i Sverige har utvecklat ett retursystem där man samlar in spillet och i möjligaste mån använder det vid tillverkning av nya plastgolv. Men bara en femtedel samlas in. 2018 brändes nästan 1 500 ton golvspill upp tillsammans med annat avfall.

Varje ton plastgolvrester som bränns skapar 2 ton koldioxid. Så bara under 2018 gav det ungefär 3 000 ton utsläpp – lika mycket som om man kör en genomsnittlig personbil 575 varv runt ekvatorn.

Det är viktigt att öka materialåtervinningen eftersom klimatpåverkan av förbränningen är så mycket större. Om

du som beställare ställer krav på byggtreprenörer att använda insamlingssystemet för golvspill skapas drivkrafter för branschen att minska sin klimatpåverkan.

Offentlig upphandling omsätter cirka 700 miljarder kronor per år i Sverige och utgör därmed en stor del av samhälls-ekonomi. Där finns goda möjligheter att stimulera och styra marknaden som helhet i en mer cirkulär riktning.

Därför har du som offentlig beställare en viktig uppgift:

Ställ krav vid upphandlingen att allt golvspill ska samlas in genom de system som redan finns. På så sätt gynnas återvinningen – och klimatet.

Bara under 2018 gav förbränning av plastgolvrester lika mycket utsläpp som att köra en bil 575 varv runt ekvatorn

► Läs mer om systemet för golvåtervinning och vilka leverantörer som är anslutna på webbsidan www.golvbranschen.se – sök på Miljö & hållbarhet.

Så här går insamlingen till

Systemet för insamling av golvspill heter GBR Golvåtervinning och ägs av Golvbranschen.

1. Installation

När plastgolvet läggs uppstår cirka 10 procent spillmaterial i form av exempelvis bortskurna kanter.

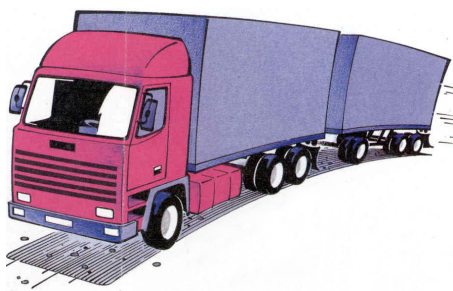
2. Separat insamling

Entreprenören samlar in materialet separat i en speciell säck så det kan gå till återvinning.

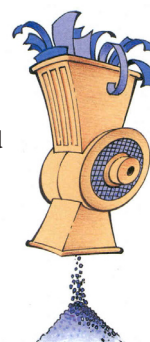
3. Transport

Plastspillet hämtas från byggsplatsen och transporteras till sorteringsanläggningen.

4. Malning och återvinning

Materialet mals ned och återvinns i möjligaste mån till nya golv.

Teckningar: Golvbranschen (GBR)

Gör så här vid upphandling av plastgolv

För att öka återvinningen av spill från plastgolv kan du ställa krav i upphandlingen. Det bidrar både till ökad resurseffektivitet och lägre koldioxidutsläpp genom att materialet kan återvinnas som nya plastgolv. Här är några tips på vad du bör tänka på samt konkreta exempel på hur krav på återvinning kan formuleras.

1. Utgå från politiska mål

Upphandlingar föregås av ett beslut om att upphandla en vara eller en tjänst. Genom att koppla upphandlingens mål till inte bara egna utan även golvbranschens miljömål kan incitamenten öka för fler parter.

Det är viktigt att beslutsfattare vet vilka möjligheter som upphandlingslagstiftningen ger för att skapa ett mer cirkulärt system, men att detaljer kring omfattning och metoder konkretiseras senare i upphandlingsprocessen.

2. Gör en behovsanalys

Syftet med behovsanalysen är att ta fram krav utifrån era behov. Frågor ni kan ställa er vid upphandling av plastgolv är exempelvis:

- Behöver vi nytt golv eller kan vi renovera och fortsätta använda det befintliga?
- Om vi bestämmer oss för att lägga nytt golv, vill vi då att det ska klara också nya funktioner?
- Hur kan vi minska golvspillet och se till att det som blir över samlas in för att spara på resurser?

3. Gör en marknadsanalys

Det är viktigt att ha kunskap om vad marknaden erbjuder och vilka leverantörer som finns. Genomför en marknadsanalys i god tid innan upphandlingen startar. Den är ofta en förutsättning för att kunna utforma ändamålsenliga krav i förfrågningsunderlaget, som kan leda till ett flertal anbud. Frågor som ni bör ställa är:

- Vilka relevanta leverantörer finns på marknaden?
- Vad klarar leverantörerna av att uppnå/vad kan de erbjuda i form av återvinningslösningar?
- Vad har andra leverantörer kunnat erbjuda tidigare, finns det branschgemensamma krav att använda?

4. Formulera krav i upphandlingen

Ta fram lämpliga krav, baserade på marknadsanalysen, i ett förfrågningsunderlag. Använd branschgemensamma krav om sådana finns så att skalfördelar kan uppnås hos leverantören. Förutom de direkta kraven finns möjlighet att ställa så kallade kontraktsvillkor som inte behöver vara uppfyllda vid starten av uppdraget. Detta är särskilt viktigt så att leverantören får viss tid att införa rutiner för till exempel insamling av golvspill och transport till sorteringsanläggning.

När ni formulerar kraven är det viktigt att bestämma hur de ska följas upp under avtalsperioden och att ni avsätter resurser för det. Om ni inte kan följa upp ett krav bör ni överväga att inte ställa det alls.

5. Utvärdera anbud och teckna avtal

I denna fas av upphandlingsarbetet kontrollerar ni att leverantörernas anbud uppfyller alla krav i förfrågningsunderlaget. Utvärderingen ska dokumenteras och det mest fördelaktiga anbudet antas.

6. Följ upp och kontrollera

Glöm inte att de krav som ställdes i upphandlingsdokumentet ska följas upp, så ni säkerställer att leverantören lever upp till dem. Genom GBR Golvåtervinning kan statistik hämtas för hur mycket material som har samlats in och från vilka leverantörer, golvläggare eller byggprojekt. På så sätt kan ni beräkna klimatnyttan och redovisa den.

Kommunicera gärna i ett bredare sammanhang den klimatnytta era upphandlingar har lett till. Det ger motiv och inspiration till andra upphandlare att följa ert exempel. Det kan säkert också vara betydelsefullt för era golvleverantörer, som på så sätt ökar sin möjlighet att vinna kommande upphandlingskontrakt.

Här är två exempel på krav som har använts vid upphandling av plastgolv

GOLVBRANSCHEN

GBR Golvåtervinning har valt att knyta kraven till de allmänna föreskrifterna:

AFC.224 Entreprenörens kvalitets- och miljöplan

Entreprenören ska redovisa hur installationsspill av plast från golv- och väggmaterial hanteras.

Entreprenören ska på begäran rapportera mängden insamlat spill (kg) för aktuellt projekt.

AFG.82 Renhållning

Entreprenören ska hantera installationsspill av plast från golv- och väggmaterial genom GBR Golvåtervinning, eller likvärdigt återvinningssystem.

HELSINGBORGS STAD

Krav på omhändertagande av spill

Antagen leverantör ska omhänderta spill som uppstår vid läggning av plastmattor och PVC-fria plastgolv och ha ett system för att returnera detta till leverantörerna av golven. Detta för att underlätta återvinning.

Spill från installation av plastgolv, som bortskurna kanter, kan malas ner och användas vid tillverkning av nya golv. Bilder: Tarkett

”Återvinningen av byggavfall ökade till 96 procent”

Nina Wolf, som arbetar inom initiativet Cirkulära Göteborg i Göteborgs stad, har varit med i projektet Upphandlingskrav för cirkulära flöden i bygg- och rivningsprocessen. Här delar hon med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

● Varför ska man ställa krav på återvinning vid upphandling?

Vi behöver ställa krav för ökad resurseffektivitet i stort. Där är högkvalitativ återvinning (då materialvärdet bevaras) en viktig del. Det stora resursuttaget av ny, jungfrulig råvara i kombination med ineffektiv hantering av material och produkter leder både till en kraftig värdeminskning (tre fjärdedelar av originalvärdet går förlorat efter en användning) och stora samhällskostnader (42 miljarder kronor per år i Sverige). Det är dock viktigt att vi inte ”nöjer oss” med återvinning utan i första hand förebygger avfall och återbrukar – bland annat genom att använda mindre material och designa flexibelt och för återbruk.

● Har du något konkret exempel på när krav på återvinning

Nina Wolf är planeringsledare för Cirkulära Göteborg, ett kommunalt initiativ med syftet att driva på omställningen till ett samhälle där vi inte förbrukar, utan brukar och återbrukar materialresurser hållbart.

i upphandling har fungerat bra?

Ett exempel är Listerbyskolan i Ronneby som byggdes om med utgångspunkt i en cirkulär byggprocess. Där ställdes bland annat krav på att minimera byggavfallet och byggtreprenören arbetade systematiskt och ambitiöst med den saken. Det gjorde att återvinningen ökade till 96 procent.

● Vad är ditt råd till andra upphandlare som ännu inte har ställt krav på återvinning?

Börja tassa in på området. Se gärna rekommendationerna i slutrapporten från vårt projekt – vad skulle ni kunna börja med? Hur skulle er plan utformas för att gå från en linjär till en cirkulär byggprocess? Hur kan ni föra en marknadsdialog med syfte att påskynda utvecklingen av nya affärsmodeller?

► Slutrapport och andra dokument från projektet **Upphandlingskrav för cirkulära flöden i bygg- och rivningsprocessen** går att hitta via webbsidan www.goteborg.se/cirkularagoteborg.